

วัฒนธรรมไทยกับการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร

กัมลาศ เยวะนิจ^{1*} พล.อ.ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์² ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์³

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาอิทธิพลที่กลุ่มของปัจจัยทางวัฒนธรรมมีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาข้อมูลจากประชาชนใน 5 จังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร จำนวน 487 คน ผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุแสดงให้เห็นว่ากลุ่มของปัจจัยทางวัฒนธรรมมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในทั้ง 4 มิติ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า มีเพียงตัวแปรระยะห่างเชิงอำนาจ การให้ความสำคัญกับเพศที่แข็งแรง การเคารพในอาวุโส และความต้องการมีอิทธิพลต่อการปกครองท้องถิ่นเท่านั้นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น, วัฒนธรรม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง

¹ นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์คุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: kamalass@vru.ac.th

THAI CULTURE AND PEOPLE'S PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENTS IN PROVINCES AROUND BANGKOK

Kamalas Yaowanit^{1*} Gen. Dr. Kasemchart Naressenie² Dr. Boonlert Pairindra³

ABSTRACT

This article presented the result from analyzing the quantitative data in order to depict the impact of cultural factors on people's participation in local politics. The results of the study showed that the group of cultural factors affected every aspects of people's participation significantly. However, when looked closely in detail, the result showed that only power distance, masculinity, seniority, and desire to have influences on local politics can affected people's participation significantly.

Keywords: Local Government, Culture, Political Participation

¹ Student of the Doctoral Program in Public Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

² Lecturer of Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage

³ Lecturer of Bangkokthonburi University

* Corresponding author, email: kamalas@vru.ac.th

บทนำ

วัฒนธรรมส่งผลอย่างมากต่อความเป็นไปของสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคมจะเป็นไปในทิศทางที่ดีหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมนั้น และจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสังคมไทยไปในทิศทางที่ดีก็คือ การเมืองในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันนี้ การเมืองของไทยกำลังมุ่งไปในทิศทางที่มีการกระจายอำนาจมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตของตนเองมากยิ่งขึ้น ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางเพื่อใช้ในการบริหารภายในท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้น วัฒนธรรมของสังคมไทย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ควรจะถูกศึกษาว่าแท้จริงแล้ว วัฒนธรรมไทยจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือจะเป็นอุปสรรคของประชาธิปไตยหรือไม่และอย่างไร โดยผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประชาธิปไตยของชาตินั้น น่าจะเป็นการเริ่มจากการที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสิ่งที่จะแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมนี้ น่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการศึกษาผลที่วัฒนธรรมไทยมีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับชาติได้ ผู้เขียนจึงได้ริเริ่มการวิจัยครั้งนี้ขึ้น โดยมีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของการบริหารประเทศนั้น จะสามารถสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ในลักษณะพื้นที่ที่หลากหลายพอที่จะนำไปเทียบเคียงกับพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศได้ จึงได้เลือกพื้นที่ของจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ของการศึกษาคั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์สองประการ ได้แก่ การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร และการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ขั้นตอนแรกผู้เขียนได้ศึกษากรอบแนวคิดที่จะใช้ในการศึกษาประเด็นนี้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย หลังจากสร้างกรอบแนวคิดแล้วจึงเริ่มการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเริ่มจากการสร้างแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบความตรง และความเหมาะสมของข้อความในแบบสอบถาม เมื่อผู้เขียนได้ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงได้นำแบบสอบถามไปทดสอบเก็บข้อมูลจากกองการบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งซึ่งไม่ได้อยู่ในพื้นที่การวิจัย แล้วนำผลการทดสอบไปทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อคำถามทั้งหมด จากนั้นจึงเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่จริงของการศึกษา ซึ่งจากการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ทำให้ทราบว่าต้องการข้อมูลจากตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 400 คน ผู้เขียนจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชาชนใน 5 จังหวัดที่เป็นพื้นที่ของการวิจัย อันประกอบไปด้วย ปทุมธานี นครปฐม นนทบุรี สมุทรสาคร และสมุทรปราการ ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละจังหวัด และตามสัดส่วนของ

ประชากรที่อยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทในจังหวัดนั้น ๆ เช่น หากคำนวณแล้วว่าประชาชนในเทศบาลเมืองของจังหวัดสมุทรสาครคิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรของการวิจัย จะสุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเทศบาลเมืองของจังหวัดสมุทรสาครให้คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่ต้องการ เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ถูกตรวจสอบในเบื้องต้น จากนั้นผู้เขียนได้วิเคราะห์ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง คือ วิเคราะห์ตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา และอายุ จากนั้นวิเคราะห์ตัวแปรอื่น ๆ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ก่อนที่จะวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด โดยวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression) ที่จะแสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมได้ดีกว่าตัวแปรที่ไม่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมหรือไม่ อันจะเป็นการค้นหาคำตอบของวัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยครั้งนี้

การทบทวนวรรณกรรม

ประเด็นแรกที่ต้องทบทวนวรรณกรรมเพื่อการวิจัยในครั้งนี้คือเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจากการค้นคว้า พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีได้ทั้งในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ สถาบันทางการเมืองตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการประเมินผล และทั้งการมีส่วนร่วมในแบบแผนที่ไม่ถูกต้องด้วย (มัญญ จันทรสมบูรณ์, 2550: 92) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมจึงหมายถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ผู้เขียนมีความเห็นว่าการจะวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น ควรที่จะกระทำในแง่มุมต่างๆ 4 แง่มุมด้วยกัน ได้แก่ แง่มุมแรก ความถี่ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งนับได้จากจำนวนครั้งที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง แง่มุมที่สอง คือ รูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าประชาชนเข้าร่วมในระดับใดบ้าง ซึ่งแบ่งเป็นระดับที่ละเอียดกว่านี้ สามารถแบ่งได้เป็น 6 ระดับ ตั้งแต่ระดับการให้ข้อมูล ไปจนถึงระดับการควบคุมโดยประชาชน (คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 29-31) แง่มุมที่สาม คือ จำนวนกระบวนการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ดังแนวคิดของ บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2548) ซึ่งแยกกระบวนการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 4 กระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน ไปจนถึงการติดตามประเมินผล และแง่มุมสุดท้าย คือ ผลกระทบของการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นต่อมาที่ผู้เขียนได้ทบทวนวรรณกรรมคือ วัฒนธรรมแบบใดที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดในทางรัฐศาสตร์ทำให้พบว่าแนวคิดของ Almond และ Verba ซึ่งได้ศึกษาและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ว่าวัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ความโน้มเอียงในทางการเมือง อันได้แก่ ทักษะคิดที่มีต่อระบบการเมืองและองค์ประกอบต่างๆ ของระบบการเมือง และทักษะคิดที่มีต่อบทบาทของตนเองในระบบการเมือง (Almond & Verba, 1963: 13) และจากนั้น จึงอธิบายประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง แยกออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนไม่รับรู้องค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบการเมือง และเป็นสังคมที่ไม่มีบทบาทเฉพาะ

ด้านในทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนรับรู้ถึงระบบการเมืองเฉพาะในแง่ของผลของระบบการเมืองเท่านั้น แต่ไม่รับรู้ถึงปัจจัยนำเข้าของระบบการเมือง และไม่รับรู้ถึงบทบาทของตนเองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในระบบการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีการรับรู้ต่อระบบการเมืองทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยนำเข้าของระบบการเมืองหรือผลจากระบบการเมือง (Almond & Verba, 1963: 17)

เพื่อพิจารณาวัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าควรจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของสังคมไทยในมิติอื่นนอกเหนือไปจากวัฒนธรรมทางการเมือง จึงได้ค้นคว้าว่าในทางทฤษฎีองค์การนั้น ได้มีการศึกษาวัฒนธรรมไว้อย่างไรบ้าง แนวคิดที่ผู้เขียนได้พบและเห็นว่าควรที่จะนำไปใช้เป็นกรอบในการพิจารณาว่าวัฒนธรรมมีมิติอะไรบ้าง คือแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละสังคมตามความคิดของ Hofstede (1997) ซึ่งจำแนกวัฒนธรรมของสังคมออกเป็น 5 มิติ แต่ผู้เขียนเห็นว่ามี 4 มิติ ที่น่าจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นได้ โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 4 มิติ นั้นกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นได้ว่าเรื่องระยะห่างเชิงอำนาจ และการให้ความสำคัญกับเพศที่แข็งแกร่งนั้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลอย่างสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่น เพราะการที่ประชาชนท้องถิ่นมีความคิดว่าคนแต่ละคนมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะต่างกันด้วยอำนาจหรือต่างกันด้วยเพศ ย่อมเป็นไปได้ยากที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนการเน้นความเป็นปัจเจกชน ความเป็นส่วนรวมนั้น น่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมได้เช่นกัน เพราะการที่ประชาชนในท้องถิ่นมีความยึดติดในตัวเอง จะนำไปสู่การให้ความสำคัญของแต่ละคนไม่เท่ากัน จนทำให้ประชาชนมองว่าตนเองไม่เหมาะสมที่จะเข้าร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ในที่สุด และมีที่สุดท้ายที่ผู้เขียนพิจารณาแล้วจะเกี่ยวข้องกับกรณีมีส่วนร่วม คือ การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ซึ่งเมื่อประชาชนต้องการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนแล้ว น่าจะมีส่วนร่วมน้อย เพราะการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นมากก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นต้องการเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง ผู้ที่ต้องการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนจึงน่าจะมีความสนใจในการมีส่วนร่วมน้อย

เมื่อนำแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง กับแนวคิดวัฒนธรรมของสังคมจากทฤษฎีองค์การมาประกอบกันแล้ว ผู้เขียนยังพบว่ายังมีลักษณะเฉพาะของสังคมไทยอีก 3 ประการที่ยังไม่ถูกพิจารณาผ่านแนวคิดทั้งสองข้างต้น กล่าวคือ ยังพบว่ายังมีอีก 2 มิติของความไทย ได้แก่ การเคารพอาวุโส (รัชนิกร เศรษฐ์, 2536: 77-84; วิเชียร รักการ, 2529: 40-47) กับการวางเฉยและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับผู้อื่น (รัชนิกร เศรษฐ์, 2536: 77-84) ซึ่งจากการพิจารณาของผู้เขียนเห็นว่า ทั้งสองปัจจัยนี้ น่าจะมีผลในทางลบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรที่จะเพิ่มเติมเข้าไปในปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม นอกจากปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม จากการพิจารณาผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว พบว่ามีปัจจัยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอีก 2 ด้าน ด้วยกัน ได้แก่

ปัจจัยทางด้านการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ประกอบไปด้วย จำนวนประชาชนในพื้นที่ ความเจริญของพื้นที่ (Yang & Callahan, 2007) และเนื่องจากจำนวนประชาชน กับความเจริญของพื้นที่ มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนั้น อาจอนุมานได้ว่าความสามารถในการเข้าถึงการดำเนินงานของท้องถิ่นนั้นมีผลต่อการมีส่วนร่วมเช่นกัน ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าขนาดของพื้นที่ และระบบสารสนเทศที่ใช้สื่อสารข้อมูลกับประชาชนน่าเป็นปัจจัยที่ควรพิจารณาเช่นกัน นอกจากนี้ ยังควรจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ

ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความสามารถในการจัดการการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ประกอบไปด้วย การสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน (Berner, Amos, & Morse, 2002) การรับรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสลับซับซ้อนของกระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Ebdon, 2002: 289) (ความสลับซับซ้อนของกระบวนการทำงาน ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มปัจจัยภายนอกเนื่องจากเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) แรงจูงใจของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น (Ebdon, 2002: 284) ผลกระทบที่ท้องถิ่นสามารถมีต่อประชาชน (Ebdon, 2002: 284) ความเชื่อมั่นในผลกระทบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน (Ebdon, 2002: 289) เวลาที่ประชาชนมีเพื่อมีส่วนร่วม (Yang & Callahan, 2007) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยภาคส่วนต่างๆ (Berner, Amos, & Morse, 2002)

กรอบแนวคิดการวิจัย

หากประมวลแนวคิด ทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวถึงข้างต้น เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดที่อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น จะสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้น เป็นผลมาจากปัจจัย 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม (ซึ่งแยกได้เป็นวัฒนธรรมของสังคม กับวัฒนธรรมทางการเมือง) ปัจจัยด้านการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ภาวะผู้นำของผู้บริหาร จำนวนประชาชน ความเจริญของพื้นที่ ขนาดพื้นที่ ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง ความสามารถในการจัดการการเปลี่ยนแปลง และระบบสารสนเทศที่สื่อสารกับประชาชน) และปัจจัยภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (การสื่อสารระหว่างท้องถิ่นกับประชาชน การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น ความสลับซับซ้อนของกระบวนการทำงาน แรงจูงใจของประชาชน ผลกระทบที่ท้องถิ่นมีต่อประชาชน ความเชื่อมั่นในผลจากการมีส่วนร่วม เวลาที่มีเพื่อการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม) ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ หน่วยของการวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล ดังนั้น ปัจจัยทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางปัจจัยที่เป็นปัจจัยระดับองค์กร และเป็นปัจจัยที่ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถที่จะให้คำตอบที่แน่ชัดได้ นั่นคือ จำนวนประชาชน ความเจริญของพื้นที่ (ซึ่งพิจารณาจากรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เอง และขนาดของพื้นที่) ดังนั้น ในการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบให้กับการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยเหล่านี้ จะไม่ถูกนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้เขียนจะนำเสนอผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามของการวิจัยด้วยสถิติเชิงพรรณนา จากนั้นจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามของการวิจัย และสุดท้ายเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 52.9 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม 35.61 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ 11.925 ปี และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ระดับการศึกษาาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (คิดเป็นร้อยละ 64.1) ผลการวิเคราะห์หัวข้อแปรทางวัฒนธรรมทั้ง 9 ตัวแปร (ระยะห่างของอำนาจ การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน การให้ความสำคัญกับบุคคล การให้ความสำคัญกับเพศที่แข็งแรง การเคารพอาวุโส การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ความผูกพันต่อท้องถิ่น ความต้องการมีอิทธิพลต่อท้องถิ่น และความเชื่อมั่นในอิทธิพลของตนเอง) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.26 – 3.95 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ผลการวิเคราะห์หัวข้อแปรทางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 ตัวแปร (ผู้นำมีความเป็นประชาธิปไตย ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง ความสามารถในการจัดการการเปลี่ยนแปลง และระบบสารสนเทศ) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.33 – 3.45 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนการวิเคราะห์หัวข้อแปรปัจจัยภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 ตัวแปร (การสื่อสารระหว่างท้องถิ่นกับประชาชน การรับรู้ข้อมูลของประชาชน ความสลับซับซ้อนของกระบวนการทำงานของท้องถิ่น แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลกระทบจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เวลาที่ประชาชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยภาคส่วนต่าง ๆ) ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.23 – 3.76 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเป็นรายคู่ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน แสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันกับตัวแปรตามทั้ง 4 ตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 สำหรับตัวแปรภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทั้ง 7 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรตามทั้ง 4 ตัวแปร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 เช่นกัน ส่วนตัวแปรทางด้านวัฒนธรรมผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่ามีเพียงตัวแปรการเคารพอาวุโสเท่านั้นที่ไม่สัมพันธ์กับตัวแปรตามทั้ง 4 ตัวแปร ส่วนอีก 8 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันกับตัวแปรตามทั้ง 4 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.000

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ

การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปัจจัยทางด้านการบริหารสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของจำนวนรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ร้อยละ 52.4 ($R^2 = 0.524$) เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ร้อยละ 56.9 ($R^2 = 0.569$) เป็นการเพิ่มความสามารถในการอธิบายที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะพิสูจน์อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อตัวแปรตามเป็นสำคัญ ผู้เขียนจึงจะรายงานผลค่าสัมประสิทธิ์ (Unstandardized Coefficient หรือค่า B) เฉพาะของปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 เท่านั้น ซึ่งในการวิเคราะห์ส่วนนี้พบว่า ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อจำนวน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ระยะห่างของอำนาจ ($B = 0.197$) และ ความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ($B = 0.163$)

การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปัจจัยทางด้านการบริหารสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของจำนวนขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้ร้อยละ 48.5 ($R^2 = 0.485$) เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ร้อยละ 52.8 ($R^2 = 0.528$) เป็นการเพิ่มความสามารถในการอธิบายที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 โดยมีปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 อยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ ระยะห่างของอำนาจ ($B = 0.194$) ความเคารพในอาวุโส ($B = -0.138$) และ ความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ($B = 0.148$)

การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปัจจัยทางด้านการบริหารสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความถี่ของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ร้อยละ 58.9 ($R^2 = 0.589$) เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ร้อยละ 63.9 ($R^2 = 0.639$) เป็นการเพิ่มความสามารถในการอธิบายที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 โดยปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความถี่ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ระยะห่างของอำนาจ ($B = 0.172$) การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ($B = -0.188$) การให้ความสำคัญกับเพศที่แข็งแรงและการแข่งขัน ($B = 0.090$) และความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ($B = 0.179$)

การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปัจจัยทางด้านการบริหารสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงระดับของผลกระทบจากมีส่วนร่วมของประชาชนได้ร้อยละ 58.6 ($R^2 = 0.586$) เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านวัฒนธรรม สามารถอธิบายได้ร้อยละ 63.2 ($R^2 = 0.632$) เป็นการเพิ่มความสามารถในการอธิบายที่ระดับนัยสำคัญ 0.000 โดยมีปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อระดับของผลกระทบจากมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ระดับนัยสำคัญต่ำกว่า 0.05 อยู่ 1 ปัจจัย ได้แก่ ความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ($B = 0.147$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ตัวแปรตามด้วยสถิติเชิงพรรณนาแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับปานกลางในทุกมิติ และทั้ง 4 มิติของการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ นั่นหมายความว่า การมีส่วนร่วมมากขึ้นในมิติใดมิติหนึ่ง น่าจะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้เกิดการเพิ่มขึ้นของส่วนร่วมในมิติอื่นได้ และจากการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ และโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางการเมืองในด้านความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถอธิบายตัวแปรตามทั้งในภาพรวมและรายด้านครบทุกด้านได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้มากที่สุดคือระยะห่างของอำนาจ ที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคม ปัจจัยนี้สามารถอธิบายตัวแปรตามในภาพรวมได้ และอธิบายตัวแปรตามในรายด้านได้ 3 ด้านจากทั้งหมด 4 ด้าน แต่สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนี้ก็การมีส่วนร่วมทั้งหลายคือ

การมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการยอมรับความต่างของอำนาจมากจะมีส่วนร่วมมากตามไปด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับข้อสมมติฐานที่ผู้เขียนกำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการพิสูจน์ว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมจะเป็นปัจจัยส่งเสริม หรือจะเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมและการพัฒนาประชาธิปไตยหรือไม่และอย่างไร ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ทำให้ได้คำตอบที่ค่อนข้างหนักแน่นว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการส่งเสริมประชาธิปไตยในแง่ของการพัฒนาสถาบันทางการเมือง ตลอดจนกฎกติกาทางการเมืองจึงควรต้องกระทำควบคู่ไปกับการปลูกฝังวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นครั้งต่อ ๆ ไป ผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นการดียิ่งหากได้มีการค้นคว้าแง่มุมอื่น ๆ ของวัฒนธรรม และทดสอบว่าแง่มุมเหล่านั้นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมหรือไม่และอย่างไร นอกจากนี้ เนื่องจากปัจจัยทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่เป็นอัตวิสัยอย่างมาก ดังนั้นจึงควรศึกษาวิจัยเรื่องนี้ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพควบคู่กันไปกับการศึกษาด้วยวิธีเชิงปริมาณ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์ พลเอก ดร. เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และอาจารย์ ดร. บุญเลิศ ไพรินทร์ เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มอบคำแนะนำ ซึ่งเปิดมุมมองของผู้เขียนให้กว้างขึ้น และสามารถพัฒนากรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- มัญญ จันท์สมบุญ. (2550). วัฒนธรรมธรรมาภิบาลของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2536). โครงสร้างสังคมไทยและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิเชียร รักการ. (2529). วัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). The Civic Culture: Political culture attitudes and democracy in five nations. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Berner, M., Amos, J. M., & Morse, R. S. (2002). What Constitutes Effective Citizen Participation in Local Government? view from city stakeholders. PublicAdministration Quarterly, 204-221.

- Ebdon, C. (2002). Beyond the Public Hearing: citizen participation in the local government budget process. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 284.
- Hofstede, G. (1997). *Cultures and Organizations: Software of the Minds*. New York: McGraw-Hill.
- Yang, K., & Callahan, K. (2007). Citizen Involvement Efforts and Bureaucratic Responsiveness: participatory values, stakeholder pressure, and administrative practicality. *Public Administration Review*, 249-264.